

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNDEKİ GELİŞMELERİN VERGİLEMEDE KAYIT DÜZENİ VE DENETİM UYGULAMALARINA ETKİSİ

Güneş ÇETİN

Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu -MANİSA
E-posta: gunes.cetin@hotmail.com

Özet

Günümüzde bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, vergileme alanının genişlemesine neden olmuştur. Uluslararası elektronik ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte e-vergileme sorunu ortaya çıkmış ve gelir idareleri bu sorunun çözümüne yönelik olarak denetim ve kayıt düzenlerinde bilişim teknolojilerinin en üst düzeyde kullanımını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmışlardır. Elektronik ticaret ortamı vergi denetimini güçleştirmiştir. Vergi kayıplarını azaltmak için bilişim teknolojilerinden faydalanılarak yeni denetim yöntem ve teknikleri geliştirmek ve dünyada ki yeni uygulamaları takip etmek gerekmektedir. Ülkemizde de Maliye Bakanlığı'nın bu konudaki çalışmaları mevcuttur. Gelir idareleri denetim ve kayıt düzeniyle ilgili gelişmeleri yakından takip etmelidir. Bu konuyla ilgili uluslararası hukuksal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çalışmada, gelir idaresinin vergilemede bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte vergileme kayıt ve düzeninde yapılan yenilikler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Ticaret, E-Vergilendirme, Vergi Denetimi

Alan Tanımı: Vergi (Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi)

INFORMATION TECHNOLOGY IMPROVEMENTS EFFECTS ON TAXATION REPORT AND AUDIT APPLICATIONS ABSTRACT

Nowadays, improvements in information technology cause expanding the taxation area. Revenue authorities make studies for solving taxation problem by using information technology at maximum level in report and audit orders. Electronic trade environment, made the tax audit difficult. For reducing tax losses, it is essential to benefit from new audit methods and follow new applications. Ministry of Public Finance has these applications in Turkey. Revenue authorities have to follow closely the improvements regarding with tax audit and report orders. In this study, we try to examine new information technology improvements in tax audit and report system in case of Turkey.

Key Words: Electronic Trade, e- taxation, tax audit.

JEL Classification: H21, H83, O38.

1. GİRİŞ

Günümüzde, bilişim teknolojilerinin gelişmesinin ve yaygınlaşmasının bir sonucu olan ekonominin üretim, dağıtım, ve yönetim kademelerinde yaşanan hızlı dönüşüm süreci devletlerin paralel olarak yönetim sistemlerini geliştirip 21.yy'ın gereklerine uygun inovatif teknolojik alt yapıyı oluşturmaya uygun hale gelmesini gerektirmiştir. Bilişim ve teknoloji alanındaki geline düzey ülkelerin gelir idarelerinin yeniden yapılanmasını gerektirmiştir. Ayrıca doksanlı yıllardan itibaren bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişme, ticaret kavramının kapsamını uluslararası

elektronik ticaret boyutuyla genişletmiştir. Bu süreçte elektronik vergilendirme ve kayıt konusunda bazı sorunlar meydana çıkmıştır. Gelir idareleri bu sorunların çözümüne yönelik bilişim teknolojilerinden faydalanmakta ve yenilikleri takip etmektedir. Hem elektronik ticaretin vergilendirilmesi amacıyla hem de gelir idaresinin idari süreçteki işlerinin otomasyona bağlı bir sistem içerisinde gerçekleştirmek için bilişim teknolojilerinden en üst düzeyde faydalanmak gerekmektedir. Ülkemizde Maliye Bakanlığı e-maliye uygulamalarını kullanmaktadır. Gelir idaresi VEDOP I (1998), VEDOP II (2004), VEDOP III (2007) projeleriyle elektronik vergilendirme sürecine girmiş ve e-beyanname, e-fatura gibi kullanımı birçok OECD ülkesinde yaygınlaşmış uygulamaları takip etmektedir. Elektronik ticareti kolaylaştıran e-fatura uygulamasına geçilmiştir. Elektronik fatura sistemi düşük maliyet ve uygulama kolaylığı nedenleri ile kısa bir süre içinde büyük aşama kaydederek e-beyanname uygulamasının tamamlayıcı ve destekleyici bir unsuru olacaktır. Ayrıca vergi kayıt ve denetiminde de etkinlik sağlayan bir unsur olmuştur.

1.1 Elektronik Ticaret ve Bilişim Teknolojilerinde Gelişmeler

Tüzel ve gerçek kişiler arasında üretim, tedarik, pazarlama ve satış işlemlerinin bilgisayar ağları aracılığı ile yürütülmesi ve yine aynı ortamda ödeme işlemlerinin tamamlanması koşulu ile süregelen ticari faaliyetler kümesine elektronik ticaret denir (Civelek, Sözer, 2003:112). İletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, ticari ilişkilerden kamu hizmetlerine kadar hemen hemen her türlü etkinliğin elektronik ortama taşınmasına neden olmuştur. Özellikle internet iletişimde zaman ve mekan bağımlılığını ortadan kaldırarak, bilgiye erişim maliyetlerini neredeyse sıfırlayıp sanayi devriminin kitlesel üretimle getirdiği zenginlik artışını bilgi paylaşımıyla sağlamaktadır. Bilişim teknolojilerinin özel sektörde verimlilik artışı ve örgüt esnekliği sağlayan uygulamaları, e-ticaretin başarısı kamu kurumlarını bu teknolojileri benzer yöntemler ile kullanmaları yolunda etkilemiştir (Baştan, Gökbnar, 2004:71).

Dünya’da bir kısım ülkeler, hali hazırda mevcut en büyük problemlerden biri olan ödemeler sorununu çözmek için çok yoğun bir uğraş vermektedirler. Söz konusu sorun ülkelere tartışılırken dünyada yaşanan teknolojik gelişme ve değişimler, yeni ödeme şekilleri, finansal sektörde meydana gelen gelişmeler ile birlikte yaşanan yapısal değişim ve bunun elektronik ticaret olgusuyla ortaya çıkışı gibi gelişmelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Öz, 2001:102). Gelişen elektronik ticaret olgusu, ödeme şekillerini ve ödemelerin kayıt altına alınması ve vergileme ile ilgili konuları da beraberinde getirmiştir.

Elektronik ticaret, kâğıt üzerindeki işlemleri bilgisayar ortamında yapılan işlemlere dönüştürmüştür. Böylelikle, geleneksel mal ve hizmet ticaretindeki belgeler ortadan kalkmış ve vergi dairesine denetim ve işlemlerde imkânlar getirmiştir. E-ticaretteki gelişmelere paralel olarak, giderek kâğıt üzerinde yapılan işlemlerin yerine bilgisayar ortamında yapılan işlemler ikame edilmektedir. Bu ise, geleneksel mal ve hizmet ticaretinde kullanılan birçok belge ve bilginin de ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Buradan olumlu ve olumsuz iki sonuç çıkmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler bir taraftan vergi idaresine normal işlemlerde ve mükelleflerin denetiminde önemli yeni imkânlar sunmakta, bir taraftan da vergi kaçırma imkânlarını artırmaktadır (Alm, 2003: 2-4).

2. E-VERGİLEME SİSTEMİ

Elektronik vergi yönetimi; vergi beyannamelerinin mükellefler veya vergi sorumluları tarafından elektronik ortamda doldurulup vergi idaresine ulaştırılmasıdır. Vergiler, internete bağlı bilgisayarlar ve çevrimiçi haberleşme araçları vasıtasıyla vergi dairesine gitmeden ödenebilmektedir. E-devlet uygulamasıyla çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede e-vergilendirme kullanılmaktadır. E-vergilendirme, verginin tahakkuku ve tahsilini sağlayan bir e-devlet uygulamasıdır. Vergi dairelerinin otomasyonu konusunda bilgi iletişim teknolojileri gelişmeleri faydalı olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte, vergi mükelleflerinin beyannamelerini elektronik ortamda verebilmeleri, beyannamelerle ilgili tahakkuk ve tahsilat işlemlerini bilgisayar yardımıyla gerçekleştirmeleri, vergi mükelleflerinin gelir servet ve harcamaları ile ilgili bilgileri elektronik ortamda toplayabilmesi, vergi denetiminin bilgisayar destekli olması sağlanmıştır. Bu yenilikler 21. Yüzyılda kayıt dışı ekonominin azalmasına katkıda bulunacaktır. Çünkü kayıt dışı ekonomiyi körükleyen sebeplerden en önemlisi, vergi idarelerinin mükelleflerin gelir, servet ve harcamalarına ilişkin olarak yeterli bilgiye sahip olamamalarıdır. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri bu bilgilere daha kolay ve çok düşük maliyetlerle ulaşılmasına imkan vererek, bu anlamda ülkelerin bu yolla daha çok vergi geliri toplamalarına yardımcı olacaktır (Ağbal, 2001: 82). Elektronik vergi sistemi yönetimi, geleneksel vergi sistemine göre avantajlar sağlar. Bu avantajlar şöyledir; vergi yönetimi ve denetiminde etkinliğin artması, elektronik vergi ödeme sisteminin bürokrasiyi azaltarak işlem maliyetlerini düşürmesi, vergileme ile ilgili bütün işlemler gerek mükellef gerekse vergi idaresinin online denetimine olanak sağladığı için, işlemlerde doğruluk ve kesinlik oranı arttırması, hizmet kalitesi artışı, kamusal hizmetlerin sunumunda bireylerin daha fazla tatminini sağlaması, vergilendirme ile ilgili işlemlerde daha az zaman ve personele ihtiyaç duyulması, vergilerin zamanında ödenme yüzdesinde bir artış sağlanması, kamusal bilgilerde kayıtlılık oranının artması ve kayıt dışı ekonominin azalması, vergi uygulayıcılarının iş yükünün hafiflemesidir (Akdemir, Öz, 2004:112).

Amerika’da e-beyanname verme 1987 yılına dayanmaktadır. 2004 yılında e-beyanname kullanma oranı %48 olmuştur. Aşağıdaki tabloda e-beyanname veren mükellef sayıları gösterilmektedir.

Tablo1: ABD’de E-Beyanname Veren Mükellef Sayısı

	2003	2004	Değişim (%)	2009	2010	Değişim (%)
Toplam Beyanname	124.333.000	124.692.000	0.3	84.586.000	82.533.000	-2,4
E-beyanname	52.280.000	60.431.000	15.6	65.932.000	66.542.000	0.9

Kaynak: IRS, 2004 Filing Season Statistics, <<http://www.irs.gov/pub/irs-soi/03ifscst.txt>> (18.09.2004) 'den aktaran Semih ÖZ, “E-Devlet Uygulamaları Çerçevesinde İnternette Beyanname Alımı”, Vergi Sorunları Sayı: 194, 2004, IRS, 2010 Filing Season Statistics, <<http://www.irs.gov/newsroom/article/0,,id=220953,00.html>>, (20.10.2004).

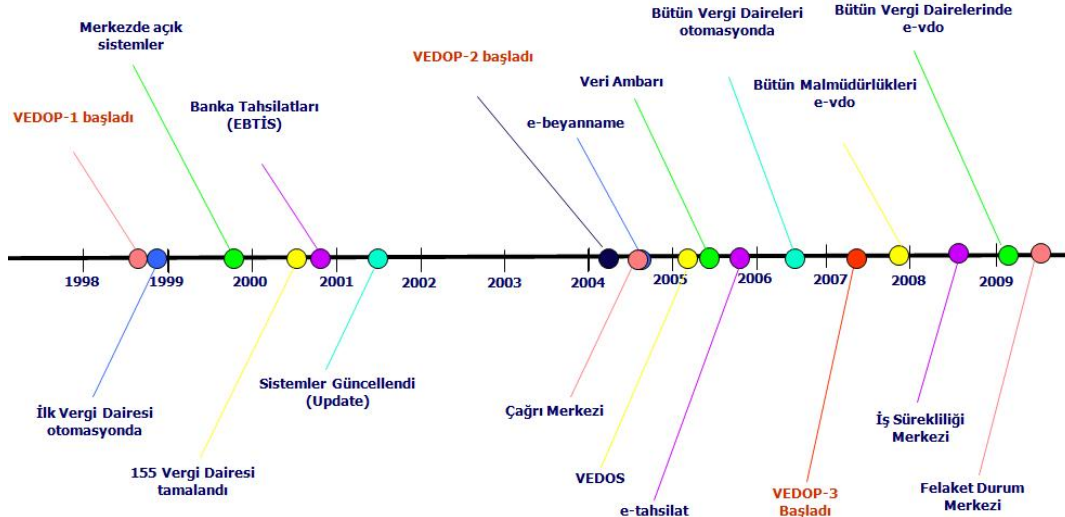
2004 ABD’de mükelleflerin yaklaşık % 45’i beyannamesini bilgisayar aracılığıyla göndermiştir. Beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesinin bazı avantajlarla teşvik edilmesi, bu yöntemi kullanan mükellef sayısının artmasına neden olmaktadır. 2009 yılında e-beyanname veren mükellef sayısı yaklaşık toplam mükellef sayısının %77’si olmuştur.

2.1 Vergi Kayıt ve Düzeni İle İlgili Türkiye Uygulaması

Maliye Bakanlığı e-maliye adı altında çeşitli çalışmalar yürütmektedir. SAY2000i projesi, bu alanda atılmış önemli adımlardan biridir. Bunun yanı sıra, vergi idarelerinin modernizasyonu kapsamında, Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi (VEDOP) yürütülmektedir. VEDOP ile İnternet Vergi Dairesi kapsamında mükellefler ve diğer kurumlara çeşitli hizmetler sunulmaktadır. İnternet Vergi Dairesi, kamu idarelerinde saydamlık ve kaliteli hizmet sağlama konusunda devletin bireye ait tuttuğu kayıtlara anlamında ilk uygulamalardandır. Ayrıca e-maliye kapsamında yürütülen Bütçe Yönetim ve Enformasyon Sistemi (BYES), Milli Emlak Otomasyon Projesi (MEOP), Nakil Vasıtaları Vergi Dairesi Otomasyonu Projesi (MOTOP); gibi birçok proje bulunmaktadır (Aktan, 2004:1).

Mükelleflerle daha iyi iletişim kurmak, Gelir İdaresi Başkanlığınca yapılan çalışmaların mükelleflere, araştırmacılara ve diğer ilgililere daha iyi anlatılması ve çalışma sonuçlarının daha seri bir şekilde duyurulması amacıyla 1999 yılı Mart ayında GİB'in internet sayfası hizmete açılarak daha saydam bir vergi idaresinin ilk adımları atılmıştır (Ay, 2006:70). VEDOP projesi süreci; Kasım 1998'de VEDOP 1, Mayıs 2001'de VEDOP 1.1, Nisan 2004'de VEDOP 2, Ekim 2005'de VEDOP 2.1, 22 Mayıs 2006 Tarihinde VEDOP 2.1 tamamlandı. 17 Temmuz 2007 tarihinde VEDOP 3 sürecine girildi.

Şekil 1: VEDOP Gelişim Süreci

Kaynak: < www.edevletkonferansi.org/sunum/mehmet_atug.ppt ->, (20.05.2010).

VEDOP-I Projesi kurum çalışanlarına yönelik olarak hazırlanmış, 1998 yılında 22 il merkezinde ve 155 vergi dairesinde uygulamaya geçirilmiştir. Vergi dairesinin tüm işlemleri bilgisayarlar ile yapılarak, iş yükünün azaltılması, etkinlik ve verimliliğin artırılması, bilgisayar ortamından toplanan bilgilerden sağlıklı bir karar destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulması hedeflenmiştir. Proje ile evrak girişinden başlayarak, tahakkuk, tahsilat, borç sorgulaması, muhasebe ve haciz işlemleri gibi vergi dairesinin yapması gereken işlemler, bilgisayar ortamında

izlenerek, bankalar tarafından tahsil edilen vergiler elektronik ortamda mükellef hesaplarına (EBTİS) aktarılmaktadır. Bu proje ile Gelir İdaresi, e-devlet'in gerçekleştirilebilmesi için öncelikle gereken kurum içi otomasyonunu büyük ölçüde tamamlayarak, e-kurum olma sürecinde önemli bir aşama kaydetmiştir. Maliye Bakanlığı VEDOP-II Projesi ile bilgi ekonomisinde yaşanan gelişmelerin getirdiği küresel rekabet koşullarına ayak uydurarak, vatandaşların artan talep ve beklentilerini karşılamak istemiştir. Proje kapsamında geliştirilen e-Beyanname uygulaması ile vatandaşların vergi beyannamelerini internet üzerinden verebilmesi mümkün hale gelmiştir. VEDOP-II ile etkin ve sürekli vergi kontrollerinin yapılmasına yönelik olarak tüm ülke geneline yayılan Vergi Denetmeni Birimleri'nin taşınabilir bilgisayarlar ile donatılarak iletişim ağına katılması sağlanmıştır. Böylece denetim sonuçları kısa sürede etkin ve kısa sürede alınmakta ve değerlendirilmektedir. Vergi dairelerinin otomasyonu ile çalışanların faaliyetlerini daha kolay ve hızlı biçimde gerçekleştirmesi mümkün hale getirilmekte, performans ve personel memnuniyeti artmaktadır. Projenin, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı için önemli katkılarından birisi de; proje kapsamında yaklaşık 15 bin kurum personelinin bilgisayar okur-yazarlığı ve sistemin kullanımıyla ilgili eğitimi almış olmaktadır (Ay, 2006: 69).

Vergi Dairesi Otomasyon Projesi 3. Aşaması (VEDOP-3) için ise kesin kabul tarihi 08.05.2009 tarihidir. Vergi Dairesi Otomasyon Projeleri 3. aşaması (VEDOP-3) kapsamında e-VDO uygulamalarının 301 vergi dairesine yaygınlaştırılması, e- VDO uygulamalarının 585 Malmüdürlüğü'nün Gelir Servisine yaygınlaştırılması, Takdir Komisyonlarının otomasyon kapsamına alınması, Vergi Dairesi Başkanlıkları, Nakil Vasıtaları Vergi Daireleri, Süreksiz Vergi Daireleri ve Defterdarlık Gelir Müdürlükleri'nin ilave donanım taleplerinin karşılanması, Gelir İdaresi Başkanlığı ek hizmet binasında kurulu bulunan bilişim sistemleri ve alt yapının yukarıda bahsedilen yaygınlaşmalara paralel olarak güçlendirilmesi, sistem odasının iş sürekliliğini (Business continuity) sağlayacak şekilde yapılandırılması, Ankara'da oluşabilecek doğal felaket durumunda sınırlı sayıda kullanıcının sınırlı sayıda uygulamayı çalıştırmasına imkan verecek ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın otomasyon projeleri çerçevesinde oluşan bilgilerin bir yedeğinin tutulacağı bir felaket durum merkezinin Konya İli'nde kurulmasına yönelik mal ve hizmetlerin temini ihalesi 24/05/2007 tarihinde yapılmış ve 16.07.2007 tarihinde (KDV hariç) yapılacak bu işler için 99.000.000 ABD Doları üzerinden sözleşme imzalanmıştır (GİB, 2009: 22).

Gelir İdaresi Başkanlığı web sitesinde teşkilat ve görevlerine ilişkin bilgi verilmekte, vergi takvimi ve istatistikleri yayınlanmakta, vergi ile ilgili mevzuat ve beyanname rehberlerine yer verilmektedir. İletişim bilgilerinin de yer aldığı siteden, internet vergi dairesine ulaşılabilmekte, e-beyanname uygulaması ile vergi beyannameleri, tahakkuku ve ödeme işlemleri elektronik ortamda gerçekleştirilebilmektedir (DPT, 2005:78). İnternet vergi dairesi sayfasından, herhangi bir vergi dairesine gitmeden şu işlemler yapılabilmektedir; e- Beyanname, Btrans, Kurumlar Vergisi Dairesi, Vergi Kimlik Numarası Sorgulama, Gecikme Faizi Hesaplama, Gelir Vergisi Hesaplama, Motorlu Taşıtlar Vergisi Hesaplama, Motorlu Taşıtlar Sorgulaması, Kasko Değerleri, Yurtdışı Çıkış Yasası Sorgulamaları yapılabilmektedir.

2.2 E-Fatura Sistemi

Genel olarak Elektronik Fatura Kayıt Sistemi; kurum ve kuruluşların düzenledikleri faturalarda bulunan belli bilgilerin belirlenen standartlarda ve elektronik ortamda GİB'na aktarılması suretiyle, faturalara ait ikinci nüshaların kağıt ortamında saklanması zorunluluğunu ortadan kaldıran ve belli şartlar dahilinde güvenli elektronik imzalı e-Fatura kullanılmasına imkan sağlayan sistemdir. E-fatura ile ilgili olarak Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 242'nci maddesinin

2 numaralı fıkrasında belirtilen düzenleme yapılmıştır. E-fatura sisteminin başlangıç aşaması olan Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EFKS) kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı ile protokol imzalayarak Elektronik Fatura Kayıt Sistemine dahil olan mükellefler; vergi mevzuatı gereğince düzenlemiş oldukları faturaların birer nüshalarını kağıt ortamında saklamak zorunda olmadıkları gibi, alıcılarına kağıt ortamında veya manyetik ortamda fatura verebileceklerdir. Protokol imzalamak sureti ile Elektronik Fatura Kayıt Sistemine dahil olan mükellefler <http://www.efatura.gov.tr> adresinde kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Elektronik ortamda gönderilen faturaların geçerli olabilmesi için Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EFKS) kapsamında elektronik olarak fatura gönderme izni alan mükelleflerin alıcılarına iletmek üzere hazırladıkları dosyaların; PDF formatında hazırlanmış olması ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu hükümlerine göre nitelikli elektronik imza ile imzalanmış olması zorunluluğu bulunmaktadır. PDF formatında hazırlanmayan veya güvenli elektronik imza ile imzalanmayan herhangi bir dökümanın vergi mevzuatımız karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır (Aydın, 2009:3). Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010)¹ belgesinde e-fatura ile ilgili olarak; “Elektronik fatura projesi ile ülke çapında uygulanacak bankacılık sistemiyle entegre bir elektronik fatura modelinin oluşturulması sağlanacaktır.” şeklinde eylem planına yer verilmiştir. (GİB, 2009b: 46).

2.3 E-Beyanname Sistemi

Türkiye’de uygulama, esas itibariyle, “vergi borcunun miktarını belirten vergi beyannamesinin, vergi idaresine elektronik olarak teslim edilmesi” ve “tahakkuk eden vergi borcunun vergi idaresine gitmeden elektronik araçlarla yatırılması” olmak üzere iki aşamadan oluşur. Türkiye’de vergi dairesine gidip vergisini ödemek zorunda olmayanlar hariç, beyanname ile vergi beyanında bulunan, tam otomasyonlu vergi dairelerine bağlı ulusal vergi mükellefleri, beyannamelerini, elektronik olarak teslim ederler. Tahakkuk eden vergi borçlarını, interaktif banka hesaplarından veya bankalarına giderek, ödeyebilirler (Turan, Özgen, 2009:135) Türkiye’de 1 Ekim 2004 de ilk aşamada, İnternet Vergi Dairesi web adresi kullanılarak, isteğe bağlı olarak başlatılan ve 03 Mart 2005’te zorunlu hale getirilen e-beyanname, veraset ve intikal vergisi hariç, beyanname verilmesi zorunlu olan tüm vergilerde uygulanmaktadır (GİB, 2007: 13-21). Vergi gelirlerinin önemli bir kısmı, özellikle OECD ülkelerinde günümüzde elektronik olarak, e-vergi ödeme yoluyla tahsil edilmektedir. E-beyanname ve e-ödeme, birlikte e-vergilendirme rejimini veya sistemini oluşturur. Bu iki sistemin entegrasyonu, Türkiye’de, vergi yönetim sistemi için yeni bir perspektif meydana getirmiş; vergi yönetiminde modern teknolojilerin kullanımının ve vergi yönetim yapısının modernizasyonunun iyi bir örneğini oluşturmuştur.

3. VERGİ DENETİMİ VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KULLANIMI

Elektronik ortamda denetime imkan veren, Maliye Teftiş Kurulu Denetim Bilgi Sistemi Projesi (MTK DEBİS) ve Maliye Bakanlığı’nın yapmış olduğu tüm mali ve mali olmayan işlemleri elektronik ortama taşımak amacıyla Maliye SGB.net Projesi gibi projeler yürütülmektedir. İş ve işlemlerin bilişim teknolojileri kullanılarak otomasyona dayalı bir şekilde gerçekleştirilmeye başlanmasıyla birlikte iş ve işlemlerin elektronik olarak teftişi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Türkiye’de teftiş hizmetinin öncü kurumu olan Maliye Teftiş Kurulu, bu durumu göz önüne alarak

---

¹ 2009/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi olarak 05.02.2009 tarih ve 27132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

“e-teftiş” çalışmalarına başlamıştır. İlk etapta VEDOP esas alınarak vergi dairesi teftişine yönelik bir yazılım geliştirilmiş ve Temmuz 2007’den itibaren MTK VEDEBİS uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, 2008 yılında toplam 34 vergi dairesinde e-teftiş uygulaması yapılmış ve bunun sonucunda; Toplam mükellef sayısının yüzde 9,9’unu teşkil eden 380.743 mükellefin işlemleri elektronik olarak teftiş edilmiştir (MB, 2008: 49). Hesap Uzmanları Kurulu Başkanlığının, etkin risk analiz sistemi ve mükellef seçimi yapılmasına olanak sağlamak üzere modern bilişim teknolojileri destekli bilişim sistemleri kurmak ve bilgisayar destekli denetim teknikleri uygulamak amacıyla Gelir İdaresi Başkanlığı, Almanya ve İngiltere Maliye Bakanlıkları ile ortaklaşa yürüttüğü proje 2008 yılı içerisinde tamamlanmıştır. Bununla birlikte, kayıtdışı ekonomi ile daha etkin mücadele sağlanması amacıyla; mükellefler hakkında detaylı veri tabanı oluşturulması, denetimde bilgisayarlı uygulamaların yaygın kullanımı, vergi kurallarını ihlal eden mükelleflerin sistematik ve etkin bir biçimde tanımlanması, Gelir İdaresi Başkanlığının kullanımı için uygun risk değerlendirme modellerinin geliştirilmesi ve kurulması, vergi uyumunun kontrolünü kolaylaştırmak için bilgisayarlı denetim sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması, Hesap Uzmanları Kurulunun özel risk analiz modellerine temel olacak bilişim sisteminde kullanılacak bilgilere, Gelir İdaresi Başkanlığının veri ambarından erişimin sağlanması gibi Proje hedeflerinin gerçekleştirilmesi çalışmaları ise devam etmektedir (MB, 2008:50). Denetimin etkinliği bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde artmaktadır. Türkiye’de özellikle maddelerdeki gelişmeler, artık elektronik denetim uygulamalarına fırsat vermektedir. GİB, denetim standartlarını da yükselterek bir kısım uygulamalara tamamen geçmiş ve tamamlamıştır. Proje kapsamında olanlarda uygulama başlamıştır. Elektronik fatura kayıt sistemi (EFKS), elektronik defter uygulaması elektronik beyanname uygulaması, elektronik haciz projesi (E-Haciz), denetim bilgi sistemi (VEDOS), veri Ambarı Projesi (VERİA) gibi denetim standartlarını yükselten uygulamalar mevcuttur.

4. SONUÇ

Elektronik vergi yönetimi ile devlet personel giderleri, kırtasiye giderlerinden önemli ölçüde fayda sağlayacaktır. Ayrıca mükellefler kendilerini ilgilendiren vergileme ile ilgili işlemlerini yakından takip edebilme ve öğrenebilme olanağına sahip olmuşlardır. Dünyada ve ülkemizde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler e-ticaret ve e- devlet gibi kavramların önemini arttırmaktadır. Ayrıca kullanım alanı sürekli genişleyen elektronik ticaretin temel unsurlarından olan elektronik fatura, bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği önemli gelişmelerden birisi olmuştur. Fatura kullanım sürecinin tamamen dijital ortamda yapılmasını sağlayan e-Fatura sistemi, denetimde sağladığı etkinlik, mükellef açısından güvenilirlik, kolay arşivlenebilirlik ve düşük maliyet açılarından özellikle gelişmiş ekonomiler tarafından uzun süredir kullanılmaktadır. Ayrıca, E-vergileme uygulaması mükelleflerin yasal zorunluluklarını yerine getirirken kolaylık sağlamasıyla birlikte, elde edilen bilgilerin diğer kurumlardan elde edilen bilgilerle değerlendirilmesi vergi toplama fonksiyonlarını etkin hale getirmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığı’nın vergi yönetimi kapsamında yaptığı çalışmalar son yıllarda büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Bilişim teknolojilerinden faydalanılması denetim uygulamalarına da etkinlik kazandırmıştır.

KAYNAKLAR

AĞBAL, Naci, “Globalleşme ve Vergi Sistemlerinin Geleceği-2”, Yaklaşım, Sayı.106, Ekim-2001.

AKDEMİR, Tekin; ÖZ, Ersan, “Elektronik Devlet ve Vergi Yönetimini II”, Sayı 188 Vergi Sorunları Mayıs 2004,s. 112.

AKTAN, Coşkun C. (2004), “Türkiye’de E-Devlet”, <<http://www.canaktan.org/politika/e-devlet/turkiyede.htm>>, (22.03.2004).

ALM, James , “What is an Optimal Tax System?”, http://www.law.harvard.edu/program/itp/training/cit_library/alm.pdf, 17 Kasım 2003.

AY, Mümin, “Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomiyi Önlemede Bilgi Ekonomisinin Etkinliği ve Gelir İdaresinin Rolü”, Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F Dergisi, Sayı 11, Yıl 9, Aralık 2006.

AYDIN, Fazıl, Elektronik Fatura Kayıt Sistemi Çerçevesinde E-Fatura Uygulaması, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Haziran/2009, Sayı 66.

BAŞTAN, Serhat; GÖKBUNAR, Ramazan, “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümlşik E-Devlet Sistemlerine Doğru”, Cilt:19 Sayı:1, Yıl:2004, ss:71-89 71.

DPT (2005), E-Devlet Proje ve Uygulamaları, Bilgi Toplumu Dairesi, Ankara.

GİB, (2009a), 2009 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, <http://www.alomaliye.com/2009/2009_mali_durum_rapor.pdf> (20.05.2010).

GİB, (2009 b), Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2008-2010, <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/Kayit_disi_2009tr.pdf> , (15.05.2010).

GİB, (2007), “Vergimi kolayca nasıl öderim?” , <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/vergimi_kolayca_nasil_oderim.pdf> (15.05.2010).

IRS, IRS 2010 Filing Season Statistics,

<<http://www.irs.gov/newsroom/article/0,,id=220953,00.html>>, (20.10.2004).

JAVANPOUR, Oliver , “Elektronik Ödeme ve Vergileme Yoluyla Globalleşme”, Çev. Ersan ÖZ, Vergi Sorunları - 157, Ekim 2001.

MALİYE BAKANLIĞI, Faaliyet Raporu 2008, <www.sgb.gov.tr/.../Maliye%20Bakanligi%202008%20Yılı%20Faaliyet%20Raporu.pdf>, (20.05.2010).

SÖZER, Edin Güçlü; CİVELEK, Mustafa Emre, İnternet Ticareti: Yeni Ekososyal Sistem (YES) ve Ticaret Noktaları, Beta Yayım Dağıtım, Nisan 2003.

TURAN, Aykut Hamit; ÖZGEN, Ferhat Başkan, “Türkiye’de E-Beyanname Sisteminin Benimsenmesi: Geliştirilmiş Teknoloji Kabul Modeli İle Ampirik Bir Çalışma”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 10 (1) 2009, 134-147.